

VALENȚE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ALE PROCLAMĂRII INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI LA 9 MAI 1877

LIVIU ȘTEFĂNESCU

Independența de stat a fiecărei comunități umane reprezintă o stare obiectivă necesară, actuală și în deplină concordanță cu dezvoltarea sa viitoare. „Forțele retrograde, dorind să oprească uriașul proces revoluționar al lumii contemporane, își îndreaptă atacul principal împotriva politicii de independență și suveranitate națională a popoarelor” — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în aprilie 1976¹.

Cercetarea atentă a istoriei României pune în mod hotărât în evidență caracterul peren al unei valențe caracteristice comunității noastre și anume *umanismul* său. Tovarășul Nicolae Ceaușescu sintetizând izvoarele formării poporului nostru și epoca istorică respectivă arăta că : „... poporul român s-a distins întotdeauna prin dragostea de adevăr și dreptate, prin dârzenie și neînfricare în luptă, prin voința de a fi stăpin pe destinul său, de a-și făuri viitorul în deplină libertate”². Cercetarea atentă a documentelor vremii pune în evidență un adevărat deceniu de tatonări și acțiuni diplomatice ale României, pentru afirmarea suveranității, anterior anului 1877, concomitente cu afirmarea ei proprie social-economică. În deceniul 1866—1876 producția agricolă s-a dublat iar cea industrială s-a triplat, a crescut numărul întreprinderilor care foloseau forța aburului. Spre sfârșitul perioadei au început să funcționeze marile fabrici de zahăr de la Săscut și Chitila. România devenise o exportatoare căutată de petrol, avea 20 de rafinării și 15.000 tone petrol producție anuală. Orașe importante în curs de puternică industrializare erau : București, Brăila, Galați, Ploiești, Craiova, Iași. România posedă 1.300 km cale ferată care o străbătea din nord, de la Ițcani, prin Roman, Galați, Ploiești, București, Pitești, până la Vîrciorova. Din 1868 s-a consolidat sistemul monetar național românesc, orașul București devenind un centru financiar important în sud-estul Europei.

---

1. Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la Congresul U.G.S.R., în România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 12, București, 1976, p. 606.

2. Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România*, prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste, 2 iunie 1976, București, 1976, p. 10—11.

Se consolidează în acest deceniu și se afirmă în viața social-economică și politico-spirituală a țării clasa muncitoare forța națiunii române care va ridica pe o nouă treaptă valența umană a independenței noastre. Sub incidența acesteia se fac mai bine înțelese acțiunile întreprinse începînd din 1867 pentru abolirea jurisdicției străine pe teritoriul României. Acțiunea diplomatică a lui Dumitru Brătianu în Austria, Prusia, Rusia, Franța, Anglia, Italia, Belgia a fost susținută în țară de articolele publicate în „Românul” de Bogdan Petriceicu Hasdeu și prin studiile de drept internațional ale lui M. Mitilineu. În 1869 ace-luiași țel de rezolvare diplomatică a totalei independențe a României i-au fost dedicate excelentele memorii ale fostului secretar de stat al Moldovei, N. Suțu. Pe baza tratatelor începute încă din 1867 s-a încheiat în 1871 cea dintîi convenție cu caracter bilateral între state suverane cu Austro-Ungaria. La 22 iunie 1875 s-a încheiat de altfel cunoscuta Convenție comercială.

Acțiunea lucidă, umanitară și perseverentă a României a determinat la 20 octombrie 1874 nota comună a Germaniei, Rusiei și Austro-Ungariei adresată Turciei prin care recunoșteau dreptul României de a încheia convenții internaționale. Începînd din 1872—1873 guvernul român a refuzat categoric să mai recunoască consulatelor străine jurisdicția pe teritoriul țării. La 4 aprilie 1877 s-au încheiat cunoscutele convenții cu Rusia. În multe capitale europene România a înființat agenții diplomatice proprii, de sine stătătoare, inclusiv la Constantinopole. Se milita pașnic, pe cale politică pentru înlăturarea ultimelor bariere reale ori simbolice din calea proclamării independenței naționale a României.

O altă valență a actului de la 9 mai 1877 este aceea care a *solidarizat* în anul glorios energiile comunității naționale. O sută de mii de bărbați au reușit să impună respectul teritoriului patriei, să răspundă cu demnitate atacului perfid și pirateresc iar pe cîmpul de luptă, la Plevna, cum arăta ziarul englez „The Daily News” a format un puternic detașament: „...care întoarce victoria în favoarea uneia sau alteia din cele două mari puteri care sînt în poziție de a le amenința independența”.

Acum o sută de ani toți cei de aceeași limbă urmăreau cu interes și dragoste mersul războiului, cei mai mulți au dăruit bani și l-au sprijinit material, tineri și bărbați s-au înrolat în unitățile de dorobanți. Solidaritatea ca valență națională a evenimentelor de acum o sută de ani a ignorat granițele administrative artificiale ridicate de cele trei imperii vecine „...otoman, habsburgic, țarist, — care prin războaie, prăzi și biruri au secătuit veacuri de-a rîndul avuția țărilor române”³. În conștiința generației de la 1877 evenimentul istoric a devenit o referință perenă cu valoare motorie de ideal național care a ridicat și mai sus lupta desfășurată ulterior pentru desăvîrșirea statului național uni-

3. * * *, *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, București, 1975, p. 29.

tar român prin actele politice de afirmare a voinței democratice a maselor populare în martie la Chișinău, în noiembrie la Cernăuți și 1 decembrie la Alba Iulia din istoricul an 1918. Glorioasele fapte de arme de la Grivița, Rahova, Smîrdan și faptele de solidaritate națională s-au transmis din generație în generație ca valență perenă a spiritualității poporului român.

O altă valență națională a actului istoric de la 9 mai 1877 o constituie *suveranitatea*. România de atunci în granițele strimte impuse de existența imperiilor politice ale vremii a demonstrat că nu se așează în raporturile sale internaționale decît pe o singură realitate: folosirea teritoriului, a bogățiilor sale numai pentru propășirea și progresul cetățenilor săi. Este de amintit că proclamarea independenței acum o sută de ani s-a făcut, spunea Mihail Kogălniceanu, în afara și împotriva părerii guvernului rus. Deși participase eroic la război, România fusese îndepărtată sistematic în perioada diplomatică de la conferințele pentru armistițiu și preliminarile păcii. De aceea la 16 martie 1878 Mihail Kogălniceanu promovînd principiile suveranității naționale spunea: „... guvernul român este silit din nou să declare că pacea de la San Ștefan, care prin mai multe stipulații lezează drepturile și interesele românilor, nu-l poate angaja în mod valabil. Deci, dacă independența sa va deveni o realitate, națiunea română o va datora nu păcii de la San Ștefan, ci individualității sale și energiei cu care s-a comportat în timpul războiului”.

Umanismul, solidaritatea, suveranitatea, valențe specifice ale statului național român independent au devenit componente reale ale comunității noastre, au fost preluate de mișcarea muncitorească și socialistă, au constituit fondul novator, revoluționar al partidului politic marxist din țara noastră creat în martie-aprilie 1893. Ele sînt îmbogățite astăzi în condițiile noii etape a istoriei contemporane în care România socialistă propune afirmarea reală a independenței comunităților naționale prin instaurarea unei noi ordini internaționale politice și economice, deoarece dacă în secolul care a trecut lupta popoarelor a desființat imperiile politice, instaurarea păcii și dreptății cere acum și eliminarea imperiilor economice, actualele organisme economice transnaționale.

Independența națională de stat este un factor obiectiv necesar propășirii oricărei comunități umane. Sîntem contemporani cu fenomenul constituirii pe întregul glob a statelor naționale independente așa cum înaintașii noștri fuseseră martorii împărțirii globului între marile puteri coloniale.

Valențe internaționale ale independenței noastre le stabilim mai întîi în raport cu comunitățile etnice vecine.

„Desigur nu poate fi contestat faptul că atît în perioada migrațiilor, cît și apoi în epoca închegării formațiunilor statale feudale, între populația băștinașă și neamurile care au trecut pe aici ori s-au așezat

alături de români, precum și între români și popoarele vecine a avut loc un proces de apropiere și influențare reciprocă⁴, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu. Procesul istoric îndelung și complex a dus la constituirea în vecinătatea noastră a națiunilor independente în state libere de sine-stătătoare ca urmare a luptei eroice a maselor populare în cadrul evenimentelor europene prilejuite de primul război mondial: R.S.S. Ucraineană, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia și Bulgaria.

„Așa cum am mai menționat, de-a lungul vremii, prin secole și milenii — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — popoarele sau dezvoltat, s-au așezat pe anumite teritorii, au devenit națiuni și state independente. Aceasta este o realitate istorică obiectivă ce nu poate fi schimbată de nimeni — indiferent dacă place sau nu unor istorici”⁵.

Poporul ucrainean s-a afirmat din momentul realizării statului său centralizat feudal ca unul din vecinii statornici ai poporului român. Subjugarea seculară, cotropirea pământurilor ucrainene de către tătari, apoi de poloni și lituanieni, de Imperiul otoman apoi anexarea integrală în Imperiul țarist, a luat sfârșit la 7 noiembrie 1919 când poporul ucrainean vecin și-a luat soarta proprie în mâini și și-a proclamat odată cu independența de stat suveranitatea și desființarea asupririi sociale.

Poporul polon a reușit în timpul lui Boleslav I (992—1025) procesul de unificare a teritoriilor în cadrul statului său feudal, a purtat războaie grele sute de ani cu teutonii, apoi cu Imperiul otoman, Suedia, Rusia. În secolul al XVIII-lea, împărțit între Prusia, Rusia și Austria, poporul polon își pierde independența. Statul polon liber a fost creat la sfârșitul primului război mondial ca urmare a luptei revoluționare a maselor populare. În 1939 imperialismul fascist a desființat din nou statul liber polon. Sub conducerea clasei muncitoare poporul polonez a realizat în condițiile create de înfringerea Germaniei naziste Republica Populară Polonă, stat cu adevărat liber și independent în care exploatarea omului de către om a fost înlăturată pentru totdeauna.

Poporul slovac și-a format statul său independent în secolele IX-X dar a fost apoi înglobat în regatul feudal maghiar, l-au asuprit panii poloni apoi a intrat în compunerea Imperiului habsburgic și după 1867 anexat Ungariei în cadrul imperiului austro-ungar. În 1918 în condițiile desmembrării monarhiei dualiste poporul slovac în unire cu poporul ceh a creat statul național independent Cehoslovacia. Imperialismul fascist a dezmembrat în 1938 regiunea sudetă și în 1939 a desființat statul național independent Cehoslovacia. Independența adevărată a poporului slovac s-a realizat după ce în 1945 țara a fost eliberată de jugul nazist și transformările revoluționare au înlăturat și asuprirea socială.

Poporul maghiar condus de Arpad în Panonia (c. 890—907) și-a constituit statul feudal independent sub Ștefan I (997—1038). După înfringerea de la Mohaci (29 august 1526) poporul maghiar a trecut sub grea stăpânire care a transformat țara în pașalic. De sub jugul dominației turcești a trecut apoi sub jugul asupririi habsburgice. Dezmembra-

4. Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 12.

5. *Ibidem*, p. 48.

rea monarhiei dualiste și victoria revoluției burghezo-democratice au creat în 1918 statul național independent Ungaria. Instaurarea curînd a dominației fasciste hortyste (1920) a determinat îndelungata luptă a maselor populare conduse de comuniști care a triumfat în 1945 în focul luptei duse de ostașii sovietici și români pentru eliberare. Poporul maghiar și-a realizat astfel statul său liber, independent și socialist.

Popoarele slavilor din sud au întemeiat în sec. VII—XIII o serie de state feudale dintre care Serbia era cel mai puternic. Ofensiva otomană a desființat statul sîrb independent (1459) și timp de peste patru sute de ani țara a fost pașalic otoman. Acum o sută de ani ca și poporul român, popoarele sud-slave au obținut în cadrul Serbiei independența de stat și au continuat lupta de eliberare a teritoriilor aflate încă sub dominație străină. La 1 decembrie 1918 a fost creat statul multinațional independent Iugoslavia. La 6 aprilie 1941 statul iugoslav a dispărut sub loviturile trupelor fasciste italiene și germane. Popoarele Iugoslaviei au luptat cu dirzenie și sub conducerea comuniștilor au alungat pe ocupanți și au eliberat în cooperare cu trupele sovietice întreaga țară (15 mai 1945) construind o viață liberă, independentă și fără exploatarea omului de către om.

Poporul bulgar condus de Asparuch s-a așezat în sudul Dunării la finele secolului al VII-lea, constituindu-și apoi statul său feudal independent. Libertatea poporului a fost cotropită de bizantini (1018) pînă la sfîrșitul secolului al XII-lea (1185). Abia eliberat, după două sute de ani poporul bulgar a fost anexat Imperiului otoman (1396) și țara sa transformată în pașalic. Cu mii de sacrificii abia acum o sută de ani a reușit poporul bulgar să-și cîștige o precară autonomie și numai pentru o jumătate a teritoriului său. Abia în 1913 a reușit prin luptă grea poporul bulgar să-și realizeze statul său independent, dar după zece ani a căzut sub propria dictatură fascistă (1923). În condițiile zdrobirii fascismului în Europa, la 9 septembrie 1944 poporul bulgar și-a luat soarta în propriile miini creînd un stat socialist și independent.

Privită în relație istorică independența României proclamată la 9 mai 1877 subliniază pregnant faptul că vicisitudinile istoriei au făcut ca toate popoarele vecine cu noi să-și piardă pentru un timp îndelungat complet individualitatea și să fie înglobate în marile entități politice, imperii ale trecutului. *Menținerea libertății etnice, comunitare prin luptă și tratate* constituie una din valențele prețioase internaționale a poporului român. Pe pămîntul nostru și-au găsit o caldă ospitalitate personalitățile politice și revoluționare ale popoarelor vecine. De aici a plecat în repetate rînduri în istorie ajutorul cerut și așteptat. Pe o asemenea valență internațională a independenței noastre naționale tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Dorim ca granițele dintre România și toate statele vecine să fie granițe ale prieteniei și colaborării în lupta și munca pentru socialism și comunism, pentru pace și colaborare în lume”⁶.

6. *Ibidem*, p. 76.

O altă valență internațională a proclamării independenței noastre de stat, demonstrată de-a lungul istoriei a fost aceea că *nu am așteptat nici conjuncturi și nici pertractări la masa tratativelor de pace*. Sîntem aici de milenii și am știut crea bunuri materiale și spirituale pe care le-am apărut cu ascuțișul paloșului și istețimea minții. La 9 mai 1877 ne-am proclamat independența după ce epuizasem toate eforturile politice și apoi ne-am apărut-o eroic. Alte popoare, ca germanii, italienii, americanii au trebuit să ducă mai întii războaie contra asupritorilor și apoi la finele dramaticelor și grelelor sacrificii să-și proclame independența. Și mai tîrziu, la 1 decembrie 1918, apoi la 23 august 1944 sub conducerea comuniștilor poporul român și-a impus independența și suveranitatea realizîndu-și statul său socialist construind pentru pace și progres uman fără amestec, opresiune sau exploatare socială de clasă, o viață liberă și fericită.

VALENCES NATIONALES ET INTERNATIONALES DE LA PROCLAMATION
DE L'INDÉPENDANCE D'ETAT DE LA ROUMANIE, LE 9 MAI 1877

R É S U M É

L'auteur présente les valences nationales et internationales de la proclamation de l'indépendance d'Etat de la Roumanie, le 9 mai 1877 : l'humanisme, la solidarité des énergies de la communauté nationale ; la souveraineté ; le maintien de la liberté ethnique et communautaire par la butte et par les traités ; au cours de l'histoire nous n'avons jamais attendu ni conjonctures ni pourparlers à la table des négociations, mais nous avons imposé par la lutte la reconnaissance de notre indépendance.